

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Petri Danielis Huetii Demonstratio Evangelica

Huet, Pierre Daniel

Parisiis, 1679

De Ecclesiastico.

urn:nbn:de:hbz:466:1-16260

DE ECCLESIASTICO.

I. Disputatur de Auctore libri Ecclesiastici. Ex ethicarum Salomonis scripturum compilationibus excerptum fuisse verisimile est. II. Jesu filio Sirach operis concinnatio, Josepho Uzzielide ipsius nepoti interpretatio adscribitur. III. Disputatur cur Latina interpretatio laxior, & multis laciniis auctior sit Græca. IV. Disputatur an Jesus filius Sirach idem sit qui Ben-Sira. V. Disputatur de Ebraicis Ecclesiastici editionibus. VI. Probatur ejus *ἡλικία* & antiquitas. VII. Refelluntur argumenta Adversariorum. Primum argumentum. VIII. Secundum argumentum.

I. **E**X ethicarum Salomonis scripturum compilationibus decerptus esse videtur Ecclesiasticus liber. Id ostendunt sententiæ quamplurimæ à Proverbiis Salomonis detractæ, ex Ecclesiaste etiam, & ex libro Sapientiæ. Illuc translatae alibi quot & Proverbiis collegit Drusius in Observationibus suis. Aliæ his multæ adjici possunt. Velut illa: *Servo sensato liberi fervient*: manifesto prodiit ex ista Proverbiorum: *Servus sapiens dominabitur filiis stultorum*. Et ista: *Melior est qui operatur & abundat in omnibus, quam qui gloriatur & eget pane*: ad hanc expressa est: *Melior est pauper & sufficiens sibi, quam gloriosus & indigens pane*. Hæc quoque: *Præquam audias, ne respondeas verbum*: ex ista nata est: *Qui prius respondet quam audiat, stultum se esse demonstrat, & confusione dignum*. Gravis hæc & pia Ecclesiastici sententiæ: *Initium sapientiæ timor Domini*, *ἡσυχία* in Proverbiis reperitur, etsi ex Jobi & Psalmorum libris primum profuxit. Effatum quoque hoc: *Arenam, & salem, & massam ferri facilius est ferre, quam hominem imprudentem, & fatuum, & impium*: & istud: *Commorari leoni & draconi placebit, quam habitare cum muliere nequam*: atque id etiam: *Qui diligit filium suum, assiduatur illi flagella*: totidem pene concepta verbis extant in Proverbiis. Utrobique eadem Sapientiæ laudes, idem Sapientiæ studium: (quorum consimilia etiam habes in libro Sapientiæ) paria utrobique muliens probæ præconia. Is comparationis influentia: *Duo genera abundant in peccatis, & tertium adducit iram & perditionem*: rursum alibi: *Duas gentes odit anima mea, tertia autem non est gens quam oderim*, crebro in Proverbiis usurpatur. Plura colliget, cui vacabit, nam obvia sunt. Sed & istud Ecclesiastici: *Omnes aquæ in terram revertentur*: germanum est illius ex Ecclesiaste: *Ad locum unde exeunt flumina, revertuntur ut iterum fluant*. Hæc vero: *In igne probatur aurum & argentum, homines vero receptibiles in camino humiliationis*: similia sunt illorum Sapientiæ: *Tanquam aurum in fornace probavit illos, & quasi holocausti hostiam accepit illos*. Item illud: *Investiga sapientiam, & manifestabitur tibi, & continens factus ne derelinquas eam*: consentit his Sapientiæ: *Et ut sciri quoniam aliter non possem esse continens, nisi Deus det, & hoc ipsum erat Sapientiæ, scire cujus esset hoc donum, adii Dominum*. Hoc denique: *Non tradent filii mulieris adultera radices, & rami ejus non dabunt fructum*: germanum est istius à Sapientiæ: *Spuria vitulamina non dabunt radices altas, nec stabile firmamentum collocabunt*. Conjicere quoque licet Salomonis opus hoc esse, ex eo quod affirmat Epiphanius, versibus scriptum fuisse, perinde ut alios libros Salomonis, Proverbia, Ecclesiasten, & Canticum. Inde adeo *ἐπιθετός τῶν σοφισμῶν*, Salomonis *ἀσπλάξα*, appellatur Jesu Libri hujus scriptor ab Athanasio, seu quisquis est auctor Synopsæos; non quod ejus solum in condendis Parabolis modum rationemque tenuerit, sed etiam quod totas ipsius descriperit Parabolas ac sententiæ, sententiarumque compilarit *συλλογὰς*, & carminibus constrinxerit. Qua ratione contigisse opinor, ut veterum Patrum plerique auctorem libri hujus Salomonem prædicent, & nomine Salomonis in eorum scripturibus non raro citetur, & inter Salomonis volumina in Ecclesia Latina haberi solitus sit. Cum enim hæc legimus in vicefima secunda Origenis Homilia in Librum Numerorum: *In Libro, qui apud nos quidem inter Salomonis volumina haberi solent, & Ecclesiasticus dicitur; apud Græcos vero, Sapientia Jesu filii Sirach appellatur*, manifestum est Origenem, qui inter Græcos Alexandriæ natus fuit, de se ita locutum non fuisse, quasi Græcus non esset; proindeque id esse Rufini interpretis additamentum, qui per summam intemperantiam & perfidiam has interpretationes elaboravit, ut alibi dictum est à me. Vult ergo Rufinus Ecclesiasticum, quem Græci Sapientiam Jesu filii Sirach appellant, apud suos, Latinos nimirum, inter Salomonis volumina referri solere.

Jesu filio Sirach Operis concinnatio. Josepho Uxida ipsius nepoti interpretatio adscribitur.
Eccli. 50. 29.

II. Cæterum operis concinnator fuit Jesus filius Sirach Hierosolymitanus, qui ad Salomonis sententias adjesit & suas, ac aliorum fortasse sacrorum Scriptorum nonnullas quoque adrexit. Id ostendunt hæc verba è quinquagesimo Libri capite: *Doctrinam sapientia & disciplina scripsi in codice isto Jesus filius Sirach Hierosolymita: & ista è Prologo: Avus meus Jesus, postquam se amplius dedit ad diligentiam ictionis Legis, & Prophetarum, & aliorum librorum, qui nobis à parentibus nostris traditi sunt, voluit & ipse scribere aliquid horum, quæ ad doctrinam & sapientiam pertinent.* Apertissima vero ista ac ex alio Prologo ἀνεργασθη Libri hujus, qui ex Athanasiana Synopsi depromptus est: ὁ ἐν πάμπαν αὐτῷ Ἰωσήφῳ, καὶ αὐτὸς μεταφράσας, φιλόσοφος τε γέγονεν ἀνὴρ καὶ θεολογικώτατος: ὁ δὲ μόνον τὰ ἑβραίων τῶν πατρῶν συνειρησάντων ἀποφθεγγόμενα συναγαγὼν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἰδίᾳ τῶν ἀποφθεγγόμενων πολλὰς συνειρησάντων καὶ σοφίας γένουσα. Jesus ergo avus ejus, quemadmodum & ipse testatur, vir fuit laboriosus & sapientissimus, qui non aliorum dumtaxat prudentiam virorum, qui ipsum præcesserunt, sententias collegit, sed & quædam ex proprio ingenio effatus est, multa prudentie & sapientia plena. Quæ de postremis præcipue capitibus dicta sunt, in quibus prædicantur laudes sanctorum virorum, quorum plerique Salomone recentiores fuere; ac ea proinde non ex alieno, sed ex proprio penu Sirachides depromissæ credendus est. Atque hæc Ebraice descripta Græco sermone retulit Jesu istius nepos, cujus interpretatio ad hanc pervenit ætatem: Ebraico vero exemplari quid factum sit, post viderimus. Porro controversum esse inter eruditos video, an ipse Libri Auctor, Interpretis avus, is fuerit, qui Jesus filius Sirach dictus est, an Interpres ipse potius Auctoris nepos. Quæ etiam levis est momenti quaestio, dicam tamen hoc nomine appellatum ipsum Libri Auctorem mihi videri; ita ut cum Sapientia filii Sirach, & Ecclesiasticus Jesu Sirachidæ citatur, avum non nepotem significari putem. Id persuadet recepta communi Scriptorum usu consuetudo, qui ex Auctorem, non ex Interpretum nomine libros appellare solent. Indicat hoc ipsum locus ex quinquagesimo capite mox adductus: qui sive ab Auctore ipso avo scriptus est, sive à nepote Interprete additus, ad eum omnino videtur pertinere, qui Librum ipsum lucubravit, quem Jesum Interpretis avum fuisse constat. Probat id quoque capituli quinquagesimi initium: *Oratio Jesu filii Sirach*; ea quippe oratio, ejusdem videtur esse, cuius & reliquum opus, Jesu nempe avi. Sunt qui existiment Jesum quoque appellatum fuisse nepotem Interpretem: nam cum tralatitio apud plerasque gentes, ac Ebraeos etiam more, nepotes nomine avos referre consueverint, & Jesus itidem dici potuit, & pater ipsius Sirach; adeo ut Sirachides uterque extiterit. Verum, cum non alium esse existimem Libri hujus auctorem Jesum filium Sirach, ac Ben-Siram, cujus Proverbia Ebraice scripta extant, uti mox ostendam, sequenda nobis est ejus auctoritas, qui Ben-Siram Scholiis Ebraicis illustravit, quique Uziellem Ben-Sirach filium, Josephum nepotem fuisse docet. Itaque Josephus ille idem fuerit, qui Sirachidæ Parabolæ Græce reddidit, & cujus interpretatione fruimur. Ad eam eudendam anno ætatis suæ octavo & tricesimo in Ægypto se comparavit hic Josephus, cum Ægyptum regeret Ptolemæus Evergetes, non prior ille Philadelphi successor, ut perperam existimavit R. David Ganz; sed alter, Phylcon cognomento dictus, Philometoris frater. Ac proinde circiter Ptolemæi Epiphaniæ ætatem vixisse liquet avum Interpretis Jesum Sirachiden, non multo post Simonis, Oniæ filii, summi Judæorum Pontificis, obitum. Cur vero Syrus Interpres Libri hujus auctorem appelleret Jesum filium Simeonis Asiro, & nomen Simeonis illuc intruferit, non aliam reperire possum causam, quam quod Simonem Oniæ filium, & Sirachum patrem Jesu, quorum præconia extant in eodem capite, perperam confuderit. Simonis enim & Simeonis nomina sæpe permiscuntur.

Disputatur cur Latina interpretatio laxior, & multis laciniis auctior sit Græca.

Disputatur an Jesus filius Sirach idem sit qui Ben-Sira.

III. Quærere dignum est, quid sit cur Latinus Interpres tantum sibi permiserit, ut totas sententias infarciret huc illuc, & Auctorem Græcum sæpe deserens foras ipse tam licenter prodiret. Meliori usum exemplari vulgaris est omnium responsio. At recurrit quaestio, unde orta hæc exemplarium varietas. Mihi factum id videtur à viro aliquo pio & erudito, qui Librum describens utilia pleraque & bonæ frugis plena passim asperserit, prout rerum quas habebat in manibus arguente postulare censuit: Jesu Sirachidæ invitatus exemplo, quem Salomonis effata colligentem, multa de suo largitum esse, & Salomonis adjecisse sciebat.

IV. Disputatur inter viros doctos, an Jesus iste filius Sirach idem sit qui Ben-Sira. Veri id quidem simile est, & ita censent Rabbinii plerique: quippe afferuntur in Thalmude, & in Maimonidæ, aliorumque Magistrorum libris, effata pleraque Ben-Sira, quæ in Sirachidæ Ecclesiastico extant: & magna pars sententiarum Ebraicarum, quæ sub Ben-Sira nomine editæ sunt, in Ecclesiastico reperitur. Nomina præterea conveniunt, & ut Sirachides scripsit Ecclesiasticum, hoc est Eclogas Prover-

biorum, ita & Ben-Siræ Proverbia circumferuntur. Nec sententiam hanc elevat quod opponunt quidam, disconvenire nomina; illum quippe בן סירא, hunc vero סירא בן סירא appellari; illum existimari nepotem Jesu, qui fuit Josedeci filius; hunc vero filium Jeremiæ, ut est in *Lequte*, sive *Collectaneis* R. Joli Levi: denique quia in libro Ben-Siræ sunt *fascinationes, vel illusiones, ex faciei concisione*, ipsius lectionem decreto Thalmudis ejusdem interdicti. Nam quod ad nominis discrepantiam pertinet; permutari facile ejusdem instrumenti literas Grammatici sciunt. Utriusque vero ignorabilis profapia est; falsa etiam & inepta, quæ Sirachidæ affingitur. Quomodo enim nepos Jesu Josedecidæ esse potuit, quod vult Isidorus, qui totis trecentis annis eo recentior fuit? Suspecta vero & valde dubia, quæ tribuitur Ben-Siræ, cum Jeremiæ per matrem nepos fuisse dicitur; nam si id ita esset, major ejus foret utique apud sequentes Scriptores celebritas & fides. Porro vitiatum in multis fuisse Ben-Siræ librum, etiam ante Thalmudis compositionem existimo, multaque in eum inserta quæ Thalmudistis Magistris probari non potuerint. R. David Ganz in עמה רוך hoc Thalmudis interdictum sic exponit, ut vetitum usum libri Ben-Siræ velit, non quod perniciosas res & malas, sed quod excellentes & sublimes contineat, quarum lubrica est & periculosa inquisitio. Sententiam Davidis istius adjuvat ipsum Thalmud, quod in Baba Cama, capite Hachobel, librum Ben-Siræ in Hagiographorum classem conjicit. Hagiographa intellige, non ea quæ proprie & כתיבין לאלהים appellabant Ebræi, & Spiritus sancti afflatu scripta esse docebant; sed inferioris generis, eorum nempe quæ per בת קול dictata erant: cujusmodi creditos fuisse diximus libros Tobiae & Judith.

R. Dav. Ganz
Germ. David,

Isidor. libr. 6.
Orig. cap. 2.

Sententia igitur nostra hæc est: cum scriptionem suam Ebraice excudisset Sirachides, ut pote Hierosolymita, idque ut videtur Hierosolymis, ea deinde usos esse Hierosolymitas Judæos, & qui in Syria partibus degebant, ac multis descriptis exemplaribus ad posteros propagasse: verum tractu temporis multa à Scribis & Rabbinis, multa à Librariis mutata, detracta, adjecta esse, quod in Libro *αἰγυπτιακῶν* id sibi licere censerent; tandemque in eum quem habemus ordinem per literarum seriem, memoriae fortasse causa, esse digestum. Nec enim assentior Paulo Fagio, qui factum id a Ben-Siræ ipso asseverat. In Palæstinam cum subinde venisset Hieronymus, exemplaria illic vulgata, ac jam adulterata natum esse reor. Vitata quoque venerunt in manus Thalmudistarum. At cum Græcam Libri ejusdem interpretationem in Ægypto elaborasset Josephus Uzielides, Sirachidæ, sive Ben-Siræ nepos, & Hellenistis communicasset, credibile est argumenti gravitate, & dignitate operis permotos, id inter sacros Libros repositum fuisse. Quod demum Ecclesiæ Christi ab iis traditum cum reliquis Codicibus sanctis, ambiguae fuit aliquandiu auctoritatis, cum hinc admitteretur in Canonem ab Hellenistis, inde à Judæis secluderetur, quoad Ecclesiæ demum Christianæ consensu ac decretis auctoritatem adeptum est. Itaque valde dispar exemplaris & interpretationis fors fuit, cum hæc consecrata sit ab Hellenistis, illud inter apocrypha rejectum. Unde evenit, ut in ea attendere quicquam nefas duxerint Hellenistæ, nihilque profus mutaverint: cum id Judæi interpolaverint ad libitum, & recoxerint. Inde nata hæc quæ nunc est Ecclesiasticum inter & Proverbia Ben-Siræ discrepantia.

Fag. in Epist.
Præf. Ben-Sir.

V. Dixi Ebraico primum sermone compositum fuisse Librum hunc. Id trique clare testatur Prologus, Ebraica lingua scriptum vidisse Hieronymus asseverat. Munsterus quoque, sacrarum literarum apprime peritus, accepisse se narrat, Judæos Constantinopolitanos Ecclesiasticum Ebraico sermone conceptum, itidem ut librum Tobiae, typis vulgasse. Paulus Fagius, in iisdem studiis subactus, ex viris fide dignis audivisse se ait, Ecclesiasticum Ebraicum in Bibliotheca quadam extare. Verum merito dubitari potest, ipsumne hoc sit Jesu Sirachidæ archetypum Ebraicum, an Ebraica interpretatio e Græco profecta. Mihi probabile videtur, quod dixi, Ebraicum Sirachidæ exemplar, sed jam vitiatum, in manus Hieronymi & Thalmudistarum venisse, novasque subinde labeis passum ad sequentis ævi Rabbinos sub Ben-Siræ nomine fuisse transmissum. At de exemplaribus Ebraicis Munstero & Fagio memoratis alia mihi suspicio est: facile quippe crediderim ex Græco fuisse conversa, quod in libro Tobiae factum dixi, apprime siquidem nota illis erant Proverbia Ben-Siræ. Antiquissimum eorum exemplar Constantinopoli impressum, penes Munsterum fuisse docet nos Buxtorfius in Bibliotheca Rabbinnica. Eadem vero Isræa edidit Paulus Fagius. Cum ergo operis hujus & Ecclesiastici discrimen probe cognoscerent, minime putandum est falsos in eo delusosque esse, sed potius re attente explorata caute ea distinxisse. Sed hæc proposita tantum à me sunt, non definita.

Disputatur
de Ebraicis
Ecclesiasticis
editionibus.
Hier. Præf. in
libr. Salom.
Fag. Epist.
Præf. libr.
Tob. Ebraic.

Buxtorf. in
Bibl. Rabb. in
בן סירא

VI. Caterum Libro huic à sacris sequentium temporum Scriptoribus suis honos habitus est, ex eoque depromptæ occurrunt non pauca in Novo Testamento sententia. Cujusmodi illa est Johannis: *Si quis diligit me, sermonem meum servabit*: quæ ger-

Probatur
ejus
& antiqui-

1st.
Joh. 14. 23.
Eccli. 4. 18.
Eccli. 11. 10.
1. Tim. 6. 9.
Luc. 11. 19.
Eccli. 11. 18, 19.
Math. 19. 17.
Eccli. 15. 16.
Luc. 16. 9.
Eccli. 29. 15.
Rom. 9. 21.
Eccli. 33. 13.

mana est istius ex Ecclesiastico: Qui diligunt Dominum, conservabunt viam illius. Confer illud ejusdem: si dives fueris, non eris immunis a delicto, cum hoc Pauli ad Timotheum: Qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum Diaboli, similia esse dices. Item hoc Lucæ: Dicam anima mea; Anima, habes multa bona posita in annos plurimos: requiesce, comede, bibe, epulare. Dixit autem illi Deus, Stulte, hac nocte animam tuam repetunt: quæ autem parasti, cujus erunt? nonne interpretatio est horum Ecclesiastici: Est qui locupletatur parce agendo, & hac est pars mercedis illius, in eo quod dicit, Inveni requiem mihi, & nunc manducabo de bonis meis solus; & nescit quod tempus prateriet, & mors appropinquet, & relinquat omnia aliis, & morietur. Cum dixit Matthæus: Si vis ad vitam ingredi, serva mandata: nonne istud Ecclesiastici videtur expressisse: Si volueris mandata servare, conservabunt te? Cum dixit Lucas: Ego vobis dico, facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula: numquid videtur respexisse clausulam hanc Ecclesiastici: Conclude elemosynam in corde pauperis, & hac pro te exorabit ab omni malo? Prodit etiam istud Pauli ad Romanos: An non habet potestatem figulus luti, ex eadem massa facere, aliud quidem vas in honorem, aliud vero in contumeliam, ex illo Sirachidæ: Quasi lutum figuli in manu ipsius, plasmare illud & disponere; sic homo in manus illius qui se fecit.

Eccli. 4. 16.
Clem. Confl.
Apost. libr. 7.
cap. 11.
Reseruntur
argumenta
Adversario-
rum.
Primum ar-
gumentum.

Quod si aliorum Scriptorum conquiramus testimonia, ex iis quoque Libri hujus vetustatem arguemus: verba quippe hæc Barnabæ ex Epistola Catholica: μη ζήσῃς ὡς ἰσὺ τὸ λαβὴν ἐπιτίμων τὰς χεῖρας, οὐδὲ δὲ τὸ δουλεύει σαρῶν hæc ipsa sunt Sirachidæ: Non sit porrecta manus tua ad accipiendum, & ad dandum collecta. Extant hæc eadem in Clementis Apostolicis Constitutionibus, in quibus alia plurima reperire licet indidem deprompta, & nonnulla quoque in Ignatianis Epistolis.

VII. Jam vero expedita est argumentorum, quæ ex contraria parte opponi possunt, & parata solutio: istius puta, quod Hieronymi subministrabit auctoritas, Salomonem Libri hujus auctorem esse præcisè negantis, cum in Præfatione in libros Salomonis, tum præcipue in Commentariis ad nonum caput Danielis. Nempe ad Libri concinnatorem respexit, qui Sirachides fuit, ac etiam auctor dici potuit; perinde ut Stobæum Eclogarum suarum auctorem merito dicimus, & ut domus opifex censetur is, non qui materiam cædit, aut cæmenta tandit, sed qui hæc aliunde subministrata ordine collocat, & suis quæque locis ad condendam domum disponit; ita sententias à Salomone fere excogitatas, sic tanquam cæmenta ac materiam collegit Jesus Sirachi filius, & in ejus quo utimur operis fabricationem digessit. Qua de causâ, opinor, idem Hieronymus Ecclesiasten interpretans, cum Ecclesiastici testimonio uteretur, Salomonem testem citare se professus est.

Secundum
argumentum.
Drus. in Eccli.
Prol. 1.
Epiph. De
pond. & ment.
Joh. Dam. De
orth. fid. libr.
4. cap. 18.

VIII. Ad id autem quod legitur in Prologo ἀνεργάφῃ, qui, ut dixi, ex Athanasiana Synopsi descriptus est, Jesum Sirachiden, cujus nomen hic Ecclesiastici titulus præfert: σοφία Ἰησοῦ υἱοῦ Ἰσαχ, Sapiaientia Jesu filii Sirach, nepotem ipsum esse, respondere possumus, Prologo huic eatenus esse credendum, quatenus verum dicit, quod jam olim respondit Johannes Drusus. Pari responsione excipiemus Epiphanium, cujus hæc sunt verba: ἢ τὸ Ἰησοῦ τῆ υἱοῦ Ἰσαχ, ἐνεργάφῃ δὲ τῆ Ἰησοῦ, τῆ καὶ τῶ σοφίῃς ἑβραϊστὶ Ἰσαχιδῆ, ἢ ὁ ἐνεργάφῃ ἀπὸ Ἰησοῦς ἐπιλυσιδῶς ἐκδιδῶς Ἰσαχιδῆ. Quæ est Jesu filii Sirach, nepotis Jesu, qui Sapiaientiam scripsit Ebraice, quam nepos ejus Jesus interpretatus Græce conscripsit: & Damascenum, qui nec aliter videtur sensisse. Idem nos olim, re minus explorata scripsimus alibi, ut nostra etiam nosmet vineta cædamus: nunc vero Scholiaste Ebraici libri Ben-Siræ auctoritatem sequimur, qui nepotem Sirachidæ Josephum appellat. Synopsæ autem Auctori, aliisque, causæ fuisse videtur ambigua Libri inscriptio, cur Interpretem nepotem avo cognominem fuisse putarent: cum enim legissent in Libri lemmate: σοφία Ἰησοῦ υἱοῦ Ἰσαχ, σοφιστοῦ, uti nunc quoque habet Vulgatæ editionis titulus: In Ecclesiasticam Jesu filii Sirach Prologus, id ita acceperunt, quasi sensus esset, Jesu filii Sirach Prologus in Ecclesiasticum: cum potius id sibi velit, Prologus in Ecclesiasticum Jesu filii Sirach, atque ita interpungenda Græca sint, σοφία Ἰησοῦ υἱοῦ Ἰσαχ, tum adjecta Ἰσαχιδῆ subijci debeat, σοφιστοῦ. Cæterum & Auctor, Synopsæ, & Epiphanius, & fere quicumque nepoti, Jesu Sirachidæ nomen fuisse censent, avo tamen Libri lucubrationem ultro concedunt. Addit Prologi hujus ἀνεργάφῃ Scriptor, mortuo Jesu avo, cum ad summam Libri perfectionem aliqua etiam-num curatura desideraretur, id nepotem præstitisse: quod eatenus ab eo factum concedo, quatenus id interpretis fides pati potuit, uti ex vulgato altero Interpretis ipsius Prologo intelligitur. Ex opinione autem falso præcepta, Sirachiden esse nepotem, non avum, sequi necesse fuit hanc alteram, nepotis esse Oracionem toti operi subjectam, ut quam Jesu filio Sirach titulus adscribat.